

ORTAK DERSLER

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Yrd. Doç. Dr. Mehmet AYDIN

UZÖM

Ünite: 1

TÜRK İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNİ OKUMANIN AMACI

Yrd. Doç. Dr. Mehmet AYDIN

İÇİNDEKİLER

1.1. TÜRK İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNİ OKUMANIN AMACI	3
1.2. İNKILÂP VE İNKILÂP İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	4
1.2.1. İnkılâp	4
1.2.2. İhtilal	4
1.2.3. İsyân.....	5
1.2.4. Hükümet Darbesi.....	5
1.2.5. İslahat (Reform)	5
1.2.6. Tekâmül.....	5
1.2.7. Tanzimat.....	5
1.2.8. Rönesans.....	5
1.3. ATATÜRK'ÜN İNKILÂP HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ	6
1.4. KAYNAKÇA.....	6

1.1. TÜRK İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNİ OKUMANIN AMACI

Tarih, geçmişte yaşamış insanların birbirleriyle olan ilişkilerini yer ve zaman göstererek sebep-sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır. Bir bilim dalı olarak tarih, geçmişi inceler ancak bugüne ışık tutar, bu sebeple toplumların hafızasıdır. Geçmişteki bazı olayların sonuçları, kendisinden sonra meydana gelen bazı olayların sebepleri durumundadır. Tarih bilimi de bu olaylar silsilesinde sebepler ve sonuçlar üzerinde durarak, yaşanmış olanlardan bir anlam çıkarmaya çalışır. İnsanlar bir araya gelerek toplumları, toplumlar da devletleri meydana getirirler. Devletlerin yaşantıları ve birbirleriyle olan münasebetleri de tarihin konusu içine girmektedir.

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersini okumanın amacı ise 18. Yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşen sanayi İnkılabı ve Fransız inkılabı'nın dünyaya getirdiği yeni kavramlar önce Avrupa'yı ve sonra bütün dünyayı etkilemeye başladı. Osmanlı Devleti ortaya çıkan bu kavramlara göre kendini islah etmeye çalışmışsa da istenen sonucu alamadı. Devlet hızlı bir şekilde dağılmaya başladı. Sonuçta ilk kez küresel ölçekte başlayan bir savaşa katıldı, dahil bulunduğu grubun savaşı kaybetmesiyle kendisi de savaştan yenik ayrıldı.

Atatürk'ün önderliğinde Türk Milleti bir Milli Mücadele hareketi gerçekleştirdi. Bu hareket zaferle sonuçlandı. Daha sonra Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığı resmen sona erdirilerek çağın ortaya koyduğu anlayışlara uygun, demokratik, laik, modern kurumlardan oluşan Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruldu. Burada Türk Milleti için tarihin kırılma noktaları olarak kabul edilebilecek gelişmelerin ne olduğu Atatürk'ün Türk Milleti'nin kaderini belirlemesi ve modern bir cumhuriyetin kurulmasında nasıl etkili olduğu ve kurulan bu cumhuriyetin sonsuza kadar yaşayabilmesi için nelerin yapılması gerektiği hususlarının ortaya konularak anlaşılmasını sağlamaktır. Ayrıca, gençleri Atatürk İlke ve İnkılaplarını içselleştirmiş, çağdaş, aydın fikirlere sahip, ülkesini ve milletini seven bireyler olarak yetiştirmeyi hedeflemektedir.

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kurumu kanununa göre Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi üniversite eğitim ve öğretiminde zorunlu bir derstir.

Görülebileceği üzere gelecek nesilleri Atatürkçü düşünce doğrultusunda yetiştirmek ve Modern Türkiye'nin kuruluşu hakkında doğru bilgiler vermek için daha Ankara Hukuk Fakültesi'nin (Ankara Adliye Hukuk Mektebi) açılışında okulun kurucularından Mahmut Esat Bozkurt ve Cemil Bilsel "İhtilaller Tarihi" adıyla yeni bir ders konulmasını kararlaştırmıştır. Bu dersle Türk İnkılâbını hazırlayan sebepler ile Türk İnkılâbının diğer inkılâplar arasındaki farkların ortaya konması amaçlanmıştır.

Yapılan üniversite reformu çerçevesinde açılan İstanbul Üniversitesi'nde İnkılâp Tarihi Enstitüsü kurulmuş ve İnkılâp tarihi dersleri ilk kez üniversite öğrencilerine bu zamanda okutulmuştur. Türk İnkılâp Tarihi Dersleri ilk yılında dönemin dört büyük kişisi tarafından bizzat verilmiştir. Dört ana bölüme ayrılan Türk İnkılâp Tarihi dersinin siyasi tarihini Yusuf Hikmet Bayur, hukuk konularını Mahmut Esat Bozkurt, ekonomi konularını Yusuf Kemal Tengirşek ve askeri konularını ise dönemin Cumhuriyet Halk Fırkası'nın genel Sekreteri Recep Peker tarafından verilmiştir.

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne bağlı olarak 15 Nisan 1942 yılında kurulan Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü bünyesinde Türk İnkılâp Tarihi dersleri vermeye başlanmış dersin ismi de İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi olarak değiştirilmiştir. 27 Mayıs 1960 askeri darbesiyle İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi dersi tüm fakültelerde ve yüksekokullarda okutulması kararlaştırılmıştır. 1968'de dersin ismi Türk Devrim Tarihi olarak değiştirilmiştir.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle dersin içindeki Devrim kelimesi çıkarılmış, dersin ismi tekrar Türk İnkılâp Tarihi olarak değiştirilmiştir. Bu konu ile ilgilenmek için kurulan özel komisyon dersin içeriğinde bazı değişikliklere gitmiştir. Yeni düzenlemeleri de kapsayan bu müfredat Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ders kitabı olarak basılmıştır. Bugün üniversitelerde okutulan Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi'nin ana kaynağı o tarihte hazırlanan bu ders kitabıdır .

1.2. İNKILÂP VE İNKILÂP İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.2.1. İnkılâp

İnkılâp kelimesi Arapça “kalp” kelimesinden türetilmiştir. Çoğulu inkılâbât, anlamı ise bir halden diğer bir hale geçiş demektir. Daha geniş anlamda inkılâp; bir milletin sahip olduğu siyasi, sosyal, askeri alanlardaki kurumların devlet eliyle, makul ve ölçülü metodlarla köklü bir şekilde değiştirilerek yenileştirilmesidir. Bir halk hareketi olarak inkılâp, mevcut düzeni zorla yıkmayı ve yıkılan düzenin yerine yeniyi koymayı esas alır. İnkılâplar; bilimsel, siyasi, ekonomik ve sosyal alanda olabilir. Bu sebeple Ulu Önder Atatürk’ün milletimizde meydana getirdiği değişiklikler de inkılâp olarak kabul edilmektedir.

İnkılâp, kavram olarak dünyaya Fransa’dan yayılmış ve Révolution kelimesiyle adlandırılmıştır. Fransızcadan batı dillerine geçmiştir. Dilimizde kullanılan inkılâp terimi Fransızcadan kullanılan Révolution kelimesi ile aynı anlamdadır ve isyan, ihtilal, devrim kavramlarından farklı kullanılmaktadır. Atatürk de inkılâp kelimesini ihtilal kelimesinden farkını şu sözlerle açıklamaktadır. “Türk inkılâbı nedir? Bu inkılâp ilk başta ima ettiği ihtilal manasından başka, ondan daha geniş bir değişikliği ifade etmektedir. Bu günkü devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri bertaraf eden en mükemmel tarz olmuştur” diyerek Türk inkılâbını şu sözlerle açıklamıştır. “Uçurumun kenarında yıkık bir ülke... Türümlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar... Yıllarca süren savaş... Ondan sonra içerde ve dışarıda saygıyla tanınan yeni toplum, yeni devlet ve bunları başarmak için aralıksız inkılâplar... İşte Türk umumi inkılâbının kısa bir ifadesi”.

Mustafa Kemal Atatürk’ün de işaret ettiği gibi daha geniş bir alanı kapsayan inkılâbın olabilmesi için bazı ön şartların oluşması gerekmektedir. Zira inkılâp kendiliğinden, durup dururken gerçekleşecek bir olay değildir. Öncelikli olarak toplumun adli, idari, ekonomik ve sosyal olarak sıkıntıda olması gerekmektedir. Dünyanın en büyük toplumsal olayı olan Fransız inkılâbında ve Türk inkılâbında bunları görmek mümkündür. İkinci olarak inkılâbın yapılabilmesi için fikri bir altyapıya ihtiyaç vardır. Fransız inkılâbında Montesquieu, Voltaire, Jean Jacques Rousseau gibi aydınlar halkı inkılâbı hazırlayan eserler vermişlerdir. Türk inkılâbına ise Mustafa Kemal, Ziya Gökalp, Halide Edip, Yakup Kadri gibi dünyayı tanıyan ve bilen önder ve aydın kişiler önderlik etmişlerdir. Üçüncü olarak ise bir plan ve program çerçevesinde inkılâbın yürütülmesi gerekmektedir. Aksi halde toplumda kargaşa ve düzensizlik hali görülebilir.

Türk inkılâbının diğer inkılâplardan farklıdır. İnkılâbı yapan kadronun düşünce yapısı ile doğru orantılıdır ve kendine has bazı özellikler göstermektedir.

1. Türk inkılâbının öncesinde isyan ve ihtilal evresi yoktur. Doğrudan inkılâp evresine geçilmiştir.
2. Türk inkılâbı Fransız inkılâbı gibi tabandan tavana doğru değil, tavandan yani yukarıdan aşağıya doğru yapılmıştır.
3. Türk inkılâbı hiçbir toplumsal sınıfa mal edilemez.
4. Türk inkılâbı çok uzun bir süreyi kapsamaz. Zira Atatürk bu konuda şunları söylemektedir. Türkiye’yi tedrici olarak mı ilerletmeli, ani olarak mı? İki sistem var; biri bilinen Büyük Fransız inkılâbındaki usul; rejimler değişecek, ihtilallere karşı mukabil İhtilaller yapılacak, sağ solu tepeler, sol sağı süpürürken bir de bakılacak ki bir buçuk asırlık zaman geçmiştir... Bu milletin damarlarında o kadar bol kan ve önünde o kadar geniş zaman var mı?

1.2.2. İhtilal

İhtilal kelimesi de inkılâp gibi dilimize Arapçadan geçmiştir. Arapça Hall kelimesinden üretilen ihtilal, bozukluk, karışıklık, düzensizlik anlamlarına gelmektedir. İhtilal kavramı ise, bir devletin siyasi teşkilatını, kanuni şekillere hiç uymadan değiştirmek üzere zor kullanarak yapılan geniş ölçekli halk hareketi olarak tanımlanmaktadır.

İhtilal mevcut düzeni yıkmayı hedeflerken, inkılâp yıkılan düzenin yerine yenisini koymayı hedefler. Bu iki kavramı birbirine karıştırmamak gerekmektedir. İhtilalde ihtilali yapanlar yeni bir düzen kurmayı hedeflemezler. Sadece işlemeyen düzenin yıkılmasını hedeflerler. İnkılâp ise yeni bir düzen kurmayı hedeflemektedir. İhtilal, inkılâbın bir evresidir. Eğer ihtilal başarılı olursa inkılâba dönüşür. İhtilal daha kısa bir dönemi kapsamış olmasına rağmen inkılâp daha uzun bir süreyi kapsamaktadır. Örneğin Atatürk’e göre Fransız inkılâbı, yüz yıl süren İhtilaller serisidir. Pek çok ihtilal yapılmıştır ama sonuçta bir tek Fransız inkılâbı vardır.

1.2.3. İsyân

Kelime olarak isyan, başkaldırı, emre boyun eğmeme ve ayaklanma demektir. Toplum içinde bir grubun veya teşkilatın hedefini gerçekleştirmek için devlete veya otoriteye başkaldırması demektir. İsyân da ihtilal gibi inkılâbın bir ön aşamasıdır. İsyân başarılı olursa ihtilale, ihtilal başarılı olursa inkılâba dönüşür. Örneğin Fransız inkılâbında böyle olmuştur. 14 Temmuz 1789'da Fransa'da meydana gelen olay bir isyandır., isyan başarılı olmuş ihtilal gerçekleşmiştir. İhtilalin başarılı olması da inkılâbı meydana getirmiştir.

Türk inkılâbının isyan evresi yoktur. Çünkü inkılâbı yapan Mustafa Kemal ve lider kadro inkılâba devlete isyan ederek başlamamışlardır. 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Mütarekesi'ne göre ülke işgal edildiği için fiili olarak bir devlet düzeni ve devlet otoritesi kalmamıştır. İşte Mustafa Kemal inkılâba ülkenin düşman işgalinden kurtarılması noktasından başlamıştır.

1.2.4. Hükümet Darbesi

Mevcut iktidara karşı yapılan harekettir. Devletin resmi organlarından herhangi birinin (Ordu, Emniyet vs.) mevcut iktidarı işbaşından uzaklaştırıp iktidarı ele almasıdır. Darbeler, sadece iktidarı ele geçirmeyi hedefler. Hükümet darbesi ile sadece mevcut ülkeyi yönetenler değişir. Toplumun sosyal, siyasi ve ekonomik yapısı değiştirilmez. Darbe girişimi başarılı olursa darbeciler iktidarı ele alırlar ve meşruluk kazanırlar, başarısız olurlarsa cezalandırılırlar.

Osmanlı tarihi içinde gördüğümüz bazı isyanlar hükümet darbesi ile sonuçlanmıştır. Patrona Halil İsyanı, Kabakçı Mustafa İsyanı gibi isyanlar sonucunda padişahlar değişmiş, devletin genel düzeninde bir değişiklik olmamıştır.

1.2.5. İslahat (Reform)

Arapça Sulh kelimesinin çoğulu olarak kullanılan ıslahat sözcüğü iyileştirme, düzeltme, eksiklikleri giderme, tamamlama anlamlarına gelmektedir. Osmanlı Devleti'nde batı dillerinde kullanılan Reform kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Batı dillerinde reform, toplumun ihtiyaçlarına cevap vermeyen kurumların bazı prensipler çerçevesinde çağın seviyesine göre tekrar düzenlenmesidir.

Bu kavram, ihtiyaçlara cevap veremeyen kurumların yöneticiler tarafından tekrar ihtiyaca cevap verebilir hale gelebilmesi için onun üzerinde yaptıkları düzenlemeler şeklinde ifade edilebilir. Yani kurumların özüne dokunulmaz, onun üzerine bir takım iyileştirmeler yapılarak işler hale getirilmeye çalışılır.

Osmanlı Devleti'nin son 200 yılında çok sık karşımıza çıkan ıslahat sözcüğü özellikle batı karşısında gerileyişi durdurmak için yapılan düzenlemeler için kullanılmıştır. Osmanlı devlet adamları eksikliği askeri alanda gördükleri için sık sık askeri alanda ıslahat yapmışlardır. Batıdaki dinde reform hareketleri veya Osmanlı ıslahatları buna örnek olarak gösterilebilir.

1.2.6. Tekâmül

Tekâmül sözcüğü Arapça "kâmil", olma, olgunlaşma kelimesinden türeyerek ilerleme, gelişme anlamına gelmektedir. Tekâmül kelimesi bugün dilimizde evrim kelimesine karşılık gelmektedir. Oldukça yavaş bir seyre sahip olan bu süreç, toplumun iyiye, güzele, ideale doğru gelişmesini esas alır. Kavram olarak Tekâmül kurumların zamana bağlı olarak yavaş yavaş, aşama aşama, kendiliğinden, olumlu yönde değişmesi ve gelişmesidir. Burada dikkat edilmesi gereken tekâmülün yavaş ve doğal süreç içerisinde aşama aşama, iyi yönde olan değişimi ifade etmesidir.

1.2.7. Tanzimat

Tanzimat, düzenleme, düzene koyma demektir. Türk Tarihinde kullanılan özel bir kavramdır. 3 Kasım 1839'da ilan edilen fermanın adıdır. Aynı zamanda bu tarihten I. Meşrutiyetin ilan edildiği tarihe kadar olan dönemin de adlandırılması için de kullanılmaktadır.

1.2.8. Rönesans

Rönesans, kelime anlamı ile yeniden doğmak demektir. Bu kavram 16. Yüzyılda Avrupa'daki bilimde, sanatta, fikirde ve edebiyatta yeniden doğuşu ifade eden özel kullanımlı bir kavramdır. Buna Rönesans denmesinin sebebi, ortaçağ Avrupa'sının skolastik düşüncesinden kurtulmak için

Avrupa'nın geçmişte kendine ait olarak gördüğü Antik Yunan ve Roma uygarlığını kuran anlayışı yeniden ihya etme hareketidir. Dolayısıyla Rönesans batıların batılılaşma hareketidir.

1.3. ATATÜRK'ÜN İNKILÂP HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Atatürk inkılâbı şöyle tanımlamaktadır: “Türk Ulusu’nu son yüzyıllarda geri bırakmış olan kurumları yıkarak, yerlerine ulusun en yüksek uygar gereklere göre ilerlemesini sağlayacak yeni kurumları koymuş olmaktır. Görüleceği üzere Atatürk’ün zihninde inkılâp, varılması gereken bir nokta değil, Türk Milleti’nin muasır medeniyetler seviyesine ulaşması için yaşanan süreç olmuştur. “İnkılâp güneş kadar parlak, güneş kadar sıcak ve güneş kadar bizden uzaktır. İstikametimi daima o güneşe bakarak tayin eder ve öylece ilerlerim, parlaklığı ve sıcaklığı ilerlememe müsaade edinceye kadar ilerlerim. Tekrar ilerlemeğe devam etmek üzere dururum, tekrar o güneşe bakarak istikamet alırım” diyen Mustafa Kemal, bu uğurda durup dinlenmeden Türk Milleti’nin layık olduğu seviyeye ulaştırmak için çalışmıştır.

1.4. KAYNAKÇA

- Atatürk, M. Kemal, Nutuk (1919–1927), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1991, (Bugünkü Dille Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ)
- Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I, I/1, II (Bozkurt, G., Çağan, N., Ergün, M., Genç, N., Güneş, İ., Kürkçüoğlu, Ö., Taşdemirci, E.), YÖK Yayınları, Ankara, 1995
- Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, (Çakmak, M.A., Dönmez, C., Hayta, N., Safran, M., Şahin, M., Turan, R.), Okutman Yayıncılık, Ankara, 2009
- Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, (Arslanhan, İ., Bahadır, Ö., Eken, H., Ünlü, H., Yerebasmaz, A.), Marmara Yayınları, Bursa, 1998
- Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, (Ed. Ertan, T. F.), Siyasal Kitabevi, Ankara, 2001
- Armaoğlu, F., 20. YY Siyasi Tarihi (14. Baskı), Alkım Yayınları, İstanbul, 2005
- Kinros, L., Atatürk Bir Milletten Yeniden Doğuşu, Altın Kitaplar, İstanbul, 2006
- Milli Mücadele Tarihi Makaleler, (Akbulut, D.A., Balcıoğlu, M., Konukçu, E., Önsoy, R., Özkaya, Y., Tanfer, V.), Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 2002
- Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I, (Akbiyık, Y., Akbulut, D.A., Avcı, C., Balcıoğlu, M., Eraslan, C., Köstüklü, N., Süslü, A., Tural, M.A., Turan, R., Yalçın, D.), Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 2000
- Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri, (Ekincikli, M., Gedikli, Ş., Turan, M., Yalçın, S.), Siyasal Kitabevi, Ankara, 2003